

Haláltánc vagy menyegző?

Lezsák Sándor: *Nagypapa a bőröndben. Groteszk népszínmű két részben*, Kairosz Kiadó, Budapest, 2019.

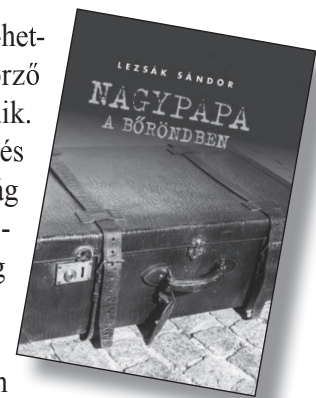
Lezsák Sándor groteszk népszínműnek nevezi a *Nagypapa a bőröndben* című abszurdoid drámáját. A 2017-es keltezésű romantikus népszínműként jegyzett *Attila fia, Csaba királyfi* című alkotással, és az 1988-ban megjelent *Nyolcvan vödör levegő* című tragikus abszurd drámával együtt immár trilógiává kerekedett a jeles költő, író (egyben emblemikus közéleti személyiség) színpadi életműve. Mindhárom mű jelenkori történelmünkre utaló paraboladrámaként is felfogható.

Idézve Szokolczay Lajos irodalomtörténész utószavát, az új opus „nem más, mint Kárpát-medencei kórkép, nagyon is életszerű valóságdarabokkal (falurombolás, elvándorlás, besúgások rettenete stb.) megtűzdelve.” A költő-drámaíró ezúttal is tudatosan idézi meg, ha némileg persziflálva is, a 19. századhoz kötődő mimes műfajt. Lezsák az első sorban szórakoztatásra szánt – Tóth Ede, Szigligeti Ede és mások nevéhez fűződő, oktalanul fitymált –, kifejezetten üdítő falusi életképet, zsánerképet megörökítő víg színdarabok zöméhez mérten egyetemes, nemzeti létkérdéseket feszegető sorsdrámát teremtett a hazaszeretet, hazavesztés, hazatérés hármasságának jegyében. Hogy a sokat szenvedett, elidegeníthetetlenül magyar Kárpát-medence, közelebről Erdély kicsinyke magyar zsákfalujában játszódó színmű alapproblematikája még összetettebb legyen, a (hamis) romániai rendszerváltozást elindító forradalmat követő esztendőkből kezdődik, és szinte napjainkban fejeződik be. Ma már tudjuk, hogy bár a román kényúr, Ceaușescu diktatúráját felemásan megdöntő erdélyi, temesvári, bukaresti forradalom igazi kovászai, hősei Tőkés László királyhágómelléki püspök, Sütő András író és partiumi, erdélyi magyarok, székelyek voltak, nem szűnt meg, sőt, olykor fokozódik is a trianoni stigmákat újjádörzsölő magyarelleses támadások sora (a székely zászló folyamatos üldözése, vagy a szinte még tegnap megtörtént úzvölgyi román provokáció).

A dráma egy szép, ám világvégi, elárvult zsákfaluban, Trianon előtti boldog békeidőkből származó parasztklasszicista épületben, szegényességükben mél-

tóságteljes bútorok és a hatvanas-hetvenes évek tárgyi kultúráját őrző használati tárgyak között játszódik. Ám e tradicionális, keresztény és magyar léghőket kisugárzó kisvilág törekeny békéjébe naponta beledondítanak a csupán formailag megszűnt (átnevezett) Securitate ügynökei, akik továbbra is a kezükben tartják a hatalmat 1991-ben – és utána is. Így hát folytatódnak a legsötétebb sztálini idők idéző gyilkosságok, internálások.

A népszínmű műfaji sajátosságainak megfelelően a szerző markánsan elkülöníti egymástól a pozitív és a negatív szereplők csoportját. Lezsák Sándor telitalálatos alakban jeleníti meg a gonoszokat, a kommunista diktatúrából átmentett régi-új hatalom helyi román képviselőit. A nevük is árulkodik: Zsigeri, a magyarokat zsigerből gyűlölő toborzó tiszt, Durungó, a meglehetősen durung csicskás, valamint szeretője, Anselika, a legkisebb koncert is a legnagyobb bűnre hajlandó falusi hetéra-spicli, a hajlékony gerincű előjáró, a besúgóból lett képviselő stb. A jók horizontjából különösségével kiemelkedik a keresztény spirituális értelemben jelenlévő, 1994-ben megboldogult nagypapa. Név szerint Fogarasi Gáspár bölcsészdiplomás villanyszerelő, aki a legnehezebb időkben aktív ellenállóként, nyíltan viselte kereszténységét, magyarságát szabadlábban is, börtönben is. Falusi ezermesterként életben tartotta a nemzetmentő, nemzetmegtartó hitet, a magyar irodalom szeretetét, így üldözöttsége 1994-ben bekövetkezett haláláig tartott. Hú felesége, a megözvegyült nagymama nem bírja tovább a magyarelleses atrocitásokat, az erdélyi magyarság álmaiban édenként létező anyaországba menekül, hiszen nem szűnt meg a Ceaușescu nevéhez kötődő falurombolás, a magyar templomok, iskolák, temetők ledózerolásának, elárasztásának, elrománosításának veszedelme. Ezért arra kéri unokáját, a dráma harmadik pozitív alakját, Mátét, az 1990 előtt folyamatosan tüntető ellenállót, az új világban szintén „magyarba” repatriált népművelőt, hogy csempéssze át nagypapa csontjait a dráma címében megidézett bőröndben, hogy tisztességgel, magyar földbe temethesse el. Máté rendszeresen hazajár. Mi több, a dráma groteszk alaphangjának fontos tényezőjeként, az „el-lenség” bevásárlási kéréseit is teljesítve hozza a budapesti vásárfiát mindenkinek, mert mi, keresztény magyarok, nem lehetünk olyanok, mint ők. Fel-fel-

Folyik a Sztálin-szobor feldarabolása, Rákóczi út – Nagykörút kereszteződés, háttérben a Nemzeti Színház (Fortepan/Nagy Gyula)

dobott kő gyanánt húzza őt haza a kis haza iránti hártalan szeretet, valamint a magyar tanítónő, Kiskató szemérmesen őrzött – kölcsönös – szerelme. A sok-sok telitalálatos pozitív hős, a magyar plébános, Imre atya, a tanító, az emberségüket soha el nem vesztő egyszerű falusi parasztok, munkások realista pannójának legszínesebb figurája, Palika, Fogarasi Gáspár nagypapa hú tanítványa, rabtársa, aki látszólag(?) ténylegesen(?) beleőrül abba, hogy a cégtáblát átfestő egykor szekusok kirugdosták (1991-ben!) áldott állapotban lévő feleségéből, Rozáliából a magzatot. A házaspár csak úgy tudja feldolgozni a szörnyű traumát, hogy egy életnagyságú szőke hajasbabát dédelget, ringat, mintha a gyermekük lenne. Eközben Palika mint afféle falusi Svejk, Ulenspiegel, csörgő sipkás bohóc, a legsötétebb időkben is kimondta – kimondhatta – a teljes igazságot ama 1920-as trianoni országcsonkolásról, az egykori szovjet rémuralmat megduplázó többségi nemzet, a román hatalom gátlástalanságáról, a globalizációról, a sátáni liberalizmusról, a fogyatkozó magyarság tragédiájáról.

A dráma latensen fölteszi a kérdést: vajon csak szimbolikus, vagy valóságos üzenetet hordoz a legyilkolt magyar magzatot helyettesítő, agyontutujgatott hajasbaba, az egyre fogyatkozó magyarság vérfagyasztó, sírni valóan tragikomikus idoluma? És mit jelent a többi rekvizitum, a nagypapa féltve őrzött tárgyai, s maga a bőröndbe rejtett csontváz, amelynek létezéséről valamelyik régi-új besúgó értesíti a régi-új hatalmat? S ami a legvérfagyasztóbb: a drá-

ma arra is ráébreszt bennünket: a régi és új világhatalmak végső célja a kereszténység, a nemzet-államok megsemmisítése. A drámában az egyik kiérdemesült főszekus ki is mondja: az a cél, hogy kiürüljenek a falvak, hogy (először) a magyarok, (majd) a románok helyét idegenből érkező, menekültnek álcázott új hódítók foglalják el. Bizony, akár Erdélyben, akár Magyarországon, akár más ex-szocialista országban lényegében ugyanazok az emberek, fiaik, szellemi unokáik, ükunokáik hoznák reánk a legsötétebb idegen elnyomást, akik először Trianont, aztán Moszkvát, majd Brüsszelt szolgálták-szolgálják.

Ez a sötét rémkép a népszínmű-dráma eszmei horizontjának nadírnál is mélyebb mélypontja. Ám a jelen legújabb kori biztató, felívelést ígérő tendenciái és a népszínmű műfaji sajátosságai együtt teremtenek egy viszonylag biztató befejezést. A nagymama és az unoka itt és most hazatérnek az erdélyi magyar faluba. A nagypapa visszakerül a bőröndből az ősi magyar temetőbe. A két fiatal, Kiskató és Máté együtt járják olykor a *menyegzői táncot*, máskor Palika vezetésével a groteszk *haláltáncot*, egy olyan, csigalassún javuló világban, ahol a nagypapa végre emléktáblát kaphat, s a legnagyobb gazember (Zsigeri) is megkapja méltó büntetését. Ám mindezekre árnyat vet, hogy a hős emléktábláját egy besúgója avatná föl. Zsigeri helyét átveszi a nála nem kevésbé aljas csicskása, s még Zsigerit is csak azért teszik el láb alól a bűntársai, hogy le ne leplezze őket. Továbbra is dül az előrelépés, visszarendeződés fura Mefisztó-keringője. Mégis, csak azért is, a *Nagypapa a bőröndben* című dráma összességében azt üzeni nekünk: a határon túli magyarság hosszú távú érdekei azt kívánják, hogy a magyarok, ha tehetik, térjenek vissza oda, ahová az Isten teremtette őket, nehogy megvalósuljon a sátáni hatalmak minden korábbinál szörnyűbb rémálma. Így nem hal meg az a reményünk, hogy határon inneniek és túliak együtt teremthetik újjá legalább eszmei értelemben a Magyar Szent Korona Országát.

Pósa Zoltán